

به نام خداوند جان و خرد

آموزش زبان و ادبیات فارسی

سال سوم راهنمایی

مؤسسه علمی، فرهنگی، تحقیقاتی و آموزشی

نخجگان دانش پژوه

سرشناسه :	کریمی، حسین، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور :	آموزش زبان و ادبیات فارسی سال سوم راهنمایی / تألیف حسین کریمی؛ نظارت بر تألیف واحد تحقیق و پژوهش موسسه‌ی نخبگان دانش پژوه
وضعیت ویراست :	ویراست ۲
مشخصات نشر :	تبریز: ستوده، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری :	۲۸۲ ص.
شابک :	۹۷۸-۶۰۰-۵۰۳-۵۳-۶
وضعیت فهرست نویسی :	فیا
یادداشت :	عنوان دیگر: آموزش زبان و ادبیات فارسی نخبگان سال سوم راهنمایی
عنوان دیگر :	آموزش زبان و ادبیات فارسی نخبگان سال سوم راهنمایی
موضوع :	ادبیات فارسی - راهنمای آموزشی (راهنمایی).
موضوع :	ادبیات فارسی - آزمون‌ها و تمرین‌ها (راهنمایی)
موضوع :	کودکان تیزهوش - آزمون‌ها
شماره افزوده :	موسسه علمی، فرهنگی، تحقیقاتی و آموزشی نخبگان دانش پژوه
ده بندی کنگره :	۱۳۹۰ ۱۷۶ ۴۷۶ ی / ۳۳۳۱ PIR
رده بندی دیویی :	۸۱۶-۰۷۶
شماره کتابشناسی ملی :	۲۱۷۲۶۸۸

آثار ستوده

تبریز خیابان طالقانی، خیابان ارک جدید، روبروی داروخانه‌ی انجمن، پلاک ۲۵

✪ آموزش زبان و ادبیات فارسی نخبگان سال سوم راهنمایی

- ✪ نظارت بر تألیف : واحد تحقیق و پژوهش موسسه‌ی نخبگان دانش پژوه
- ✪ مدیر مسئول : علی اکبر چوبدار مهروانی
- ✪ تألیف : حسین کریمی
- ✪ طرح روی جلد : حبیب رستگار کاظمی
- ✪ نوبت چاپ : ششم (چاپ اول ویرایش سوم)، ۱۳۹۱ - ۱۳۹۰
- ✪ تیراژ : ۲۰۰۰ جلد
- ✪ چاپخانه : تیراژه - تبریز
- ✪ تلفن مرکز پخش : تبریز ۵۵۳۰۱۹۲ - ۵۴۱۱ ۰۹۱۴ ۶۱۳ ۰۹۱۴
- ✪ قیمت : ۸۰۰۰ تومان

کلیه حقوق این اثر متعلق به موسسه‌ی نخبگان دانش پژوه بوده و هر گونه کپی برداری و برداشت به هر صورت و شیوه به موجب بند ۵ از ماده‌ی ۲ قانون حمایت از تألیفین قابل پیگرد قانونی است.

ISBN: 978-600-5003-53-6

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۰۳-۵۳-۶

به نام آن که باید باشد

تقدیم به: مسر صبور و بزرگوارم که در طول تالیف چهار کتاب فارسی نخبگان (پنجم و سه پایه ی راهنمایی)، بی ادعا و صبورانه حامی و یاورم بود و نبودن او پرکاری هایم را با سه ی صدر تحمل کرد؛

و به حاصل عمرم «آرین» عزیز که اگر چه کودک بود و نیازمند توجه و نوازش، ولی با روحی بزرگ و البته با نگاه دلی پر معنا و منظر فراغت پدرانه ای حقوق کودکان اش چشم پوشید تا همه ی کودکان و نوجوانان این مرز و بوم را در بهره گیری از وجود پدرش سهیم نماید.

و تقدیم به استاد عزیزم، جناب آقای دکتر فریدون اکبری شادروانی که عاشقانه برای گسترش زبان و ادب فارسی می کوشند و رهنمود ایشان روشنگر راهم بود.

از همه ی نوجوانان ظلم دوست و اولیای محترشان برای خود و خانواده ام التماس دعای خیر دارم.

حسین کریمی - همراه هشتاد و نه

سخنی در آغاز

«استقبال بی‌نظیر دانش‌آموزان، اولیا و دبیران محترم از چاپ‌های قبلی این کتاب، شوق بر انگیز و ستودنی بود. این کتاب زمانی کار آمدی خود را حفظ می‌کند که همسو با وزارت آموزش و پرورش و (کتاب جدید فارسی سوم) تغییرات بنیادی و محتوایی در مفاهیم آن به وجود آید. و این کار انجام گرفت...»

ادبیات آیه‌ای است که اندیشه‌ها آرزوها، شگفتی‌ها و حماسه‌های یک ملت را منعکس می‌سازد و زبان ابزاری است که این آینه را جلا می‌دهد و گوشه گوشه‌های آن را در معرض دید انسان‌ها قرار می‌دهد.

زبان، خود دنیایی شور انگیز و بی‌انتها دارد.

با آن شادمانه‌ترین لحظات زندگی به تصویر کشیده می‌شود.

و والاترین تخیلات بشری بر سینه‌ی سفید کاغذ نقش می‌بندد.

مشاهده‌ی دقیق و ظریف این آینه، مستلزم دانستن زبان است و درک عمیق زبان میسر نمی‌شود مگر با یادگیری قوانین و قاعده‌های آن که اصطلاحاً دستور زبان نامیده می‌شود.

ادبیات زیبای فارسی که الهام گرفته از فرهنگ غنی و دامن‌دار این مرز و بوم می‌باشد، دارای دستور زبان کامل و جامعی است که راه را برای تعالی و دلپذیر شدن قالب‌های سخن هموار کرده است. اوج شگفتی این تعالی را در آثار بزرگان شعر و ادب فارسی می‌توان مشاهده کرد.

دستور زبان فارسی می‌آموزیم تا:

✓ بیشتر به زوایای اعجاب آموز زبان و ادب فارسی پی ببریم و با این زبان

احساس‌های درونی خود را بیان کنیم.

✓ به گنجینه‌ی پر بهای شعر فارسی نگاهی موشکافانه بکنیم و در باغ اشعار

دل‌انگیز به پالایش روح‌مان پردازیم.

✓ با استفاده از آن، زیبا، صحیح و موزون بنویسیم.

کتاب حاضر که محصول یک کار تخصصی گروهی است با عنایت به اهداف زیر به رشته‌ی تحریر در آمده است:

۱. شناخت ریشه‌های ادبیات و زبان فارسی و استفاده از این ریشه‌ها در سخن گفتن و نوشتن.

۲. تقویت ذوق ادبی دانش‌آموزان و تشویق آنان به مطالعه‌ی متون ارزشمند ادب فارسی.

۳. آماده‌سازی دانش‌آموزان برای شرکت در آزمون‌های مدارس نمونه دولتی و مراکز پرورش استعدادهای درخشان.

شما در این مجموعه و در بخش دوم کتاب، در چهاربخش مفصل و جامع، به تمام نیازهای زبانی و ادبی و املایی و نگارشی خود پاسخ خواهید گفت و با آموزش جزء به جزء نکات زبانی و ادبی و مفاهیم کلیدی موجود در متن درس‌ها در بخش دوم کتاب، با آمادگی کامل در کلاس درس حاضر خواهید شد و در مواجهه با آزمون‌های چهارگزینه‌ای طبقه‌بندی شده (بخش اول شامل سؤالات خارج از کتاب و بخش دوم شامل سؤالات مربوط به فصل‌های هشت گانه‌ی کتاب درسی) خود را برای شرکت در هر آزمون و آزمایشی مهیا سازید. در توضیح مباحث درسی از آوردن مطالب اضافی و غیر ضروری پرهیز شده و بیشتر به آموزش مباحث لازم جهت شرکت در آزمون‌های ورودی مدارس استعدادهای درخشان (تیزهوشان) و نمونه دولتی تأکید و اصرار گردیده است. آزمون‌های املایی نیز در قسمت پایانی کتاب، شما را در جهت آشنایی با آزمون‌های املایی و نیز ارزیابی قبل از امتحان یاری خواهد کرد.

از تمامی همکاران محترم ادبیات فارسی تقاضا می‌شود با ارائه‌ی نظرات و پیشنهادات خود، ما را در تکمیل و غنی‌سازی این مجموعه یاری رسانند.

در پایان از همکاری صمیمانه و دلسوزانه‌ی مدیریت محترم انتشارات ستوده، جناب آقای «سعید جلالی»، همکاران محترم و بزرگوار، آقایان «اسماعیل جبرئیلی» و «بهود کریم زاده» و اباضلت احمدی که با ارائه‌ی رهنمودهای سازنده و پربارشان یاریگر مؤلف‌مان بودند از صمیم قلب سپاسگزاریم و بهترین‌ها را برایشان آرزو مندیم.

موسسه‌ی علمی، فرهنگی، تحقیقاتی و آموزشی نخبگان دانش‌پژوه

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

بخش اول: آموزش گام به گام مفاهیم و نکات کلیدی کتاب درسی

۱۴	ستایش
۲۰	سؤالات چهار گزینه‌ای ستایش
۱۷	فصل اول - اسلام و انقلاب اسلامی
۲۸	آزمون املا فصل اول
۲۹	سؤالات چهار گزینه‌ای فصل اول
۳۶	فصل دوم - علم و فرهنگ
۴۶	آزمون املا فصل دوم
۴۷	سؤالات چهار گزینه‌ای فصل دوم
۵۲	فصل سوم - زیبایی آفرینش
۶۲	آزمون املا فصل سوم
۶۳	سؤالات چهار گزینه‌ای فصل سوم
۶۹	فصل چهارم - شکفتن
۸۲	آزمون املا فصل چهارم
۸۳	سؤالات چهار گزینه‌ای فصل چهارم
۸۹	فصل پنجم - اخلاق و زندگی
۱۰۴	آزمون املا فصل پنجم
۱۰۵	سؤالات چهار گزینه‌ای فصل پنجم
۱۱۲	فصل ششم - نام‌ها و یادها
۱۲۲	آزمون املا فصل ششم
۱۲۳	سؤالات چهار گزینه‌ای فصل ششم
۱۲۹	فصل هفتم - سرزمین من
۱۳۸	آزمون املا فصل هفتم

۱۳۹	سؤالات چهار گزینه‌ای فصل هفتم
۱۴۴	فصل هشتم - ادبیات جهان
۱۵۴	آزمون املا فصل هشتم
۱۵۵	سؤالات چهار گزینه‌ای فصل هشتم
۱۵۹	پاسخ سؤالات چهار گزینه‌ای
	بخش دوم: دانش‌های زبانی

فصل اول: جمله

۱۶۴	انواع جمله از حیث پیام و مفهوم - جمله‌ی خبری - جمله‌ی پرسشی
۱۶۴	جمله‌ی امری - جمله‌ی عاطفی
۱۶۶	خود ارزیابی ۱ - انواع جمله از حیث تعداد و اجزا
۱۶۷	انواع جملات یک جزئی - صوب - غیرصوب
۱۶۸	ندا و متادا - جمله‌های دو جزئی بدون فعل
۱۶۹	جمله‌های سه جزئی بی فعل - جمله‌های دو جزئی با فعل
۱۷۰	جمله‌های سه جزئی با فعل
۱۷۱	جمله‌های چهار جزئی - حذف در جمله
۱۷۲	شمارش جملات
۱۷۳	خود ارزیابی ۲

فصل دوم: فعل

۱۷۴	فعل اسنادی (ربطی)
۱۷۷	مستند - مستدلیه
۱۷۸	فعل غیر اسنادی (خاص) - مفعول - فاعل
۱۷۹	شخص فعل - شناسه‌های فعل در زبان فارسی - بن فعل
۱۸۰	بن ماضی - بن مضارع
۱۸۱	زمان فعل - انواع فعل ماضی - طرز ساخت ماضی ساده (مطلق)
۱۸۲	طرز ساخت ماضی استمراری - ماضی نقلی - ماضی بعید
۱۸۳	طرز ساخت ماضی التزامی - ماضی مستمر - مضارع اخباری

۱۸۴	طرز ساخت (مضارع التزامی - مضارع مستمر - فعل آینده)
۱۸۶	فعل از نظر ساختار و اجزا - فعل ساده - فعل پیشوندی
۱۸۷	فعل مرکب - فعل از نظر گذر - گذرا
۱۸۸	فعل‌های گذرا به (مفعول - مسند - متمم) - ناگذر
۱۸۹	فعل‌های دو وجهی - فعل معلوم - فعل مجهول
۱۹۰	طرز مجهول کردن جمله‌ی معلوم - فعل امر
۱۹۱	فعل نهی - خود ارزیابی ۳

فصل سوم: واژه (اسم)

۱۹۵	کلمه‌ی ساده - کلمه‌ی غیر ساده - مشتق - مرکب
۱۹۶	مشتق مرکب - وند - پیشوند - معروف ترین پیشوندها
۱۹۷	پسوند - پسوندهای معروف و کاربرد آنها در ساخت انواع اسم مشتق
۲۰۱	روش ساخت بعضی از اسم‌های مرکب
۲۰۲	روش ساخت بعضی از صفت‌های مرکب - طرز ساخت اسم مشتق مرکب
۲۰۳	اسم از لحاظ تعداد - اسم مفرد - جمع - نشانه‌های جمع فارسی
۲۰۴	نشانه‌های جمع عربی - جمع مکسر
۲۰۵	اسم جمع
۲۰۶	ترکیب وصفی - ترکیب اضافی
۲۰۷	روش تشخیص ترکیب وصفی از ترکیب اضافی
۲۰۸	انواع ترکیب اضافی - اضافه‌ی بیانی - اضافه‌ی تشبیهی - اضافه‌ی استعاری
۲۰۹	اضافه‌ی اختصاصی - اضافه‌ی تخصیصی - اضافه‌ی ملکی - تعلقی
۲۱۰	غیر تعلقی - خود ارزیابی ۴

فصل چهارم: ضمیر

۲۱۳	ضمایر شخصی - ضمایر شخصی جدا
۲۱۴	ضمایر شخصی پیوسته

ضمیرهای مشترک - ضمیر اشاره ۲۱۵

ضمیر پرسشی - خودارزیابی ۵ ۲۱۶

فصل پنجم: صفت

صفت بیانی ۲۱۷

صفت بیانی (ساده - مفعولی - لیاقت) - صفت تفضیلی ۲۱۸

صفت بیانی نسبی - علامت صفت نسبی - صفت (تعجبی - مبهم) ۲۱۹

صفت (شمارشی - اشاره - پرسشی - عالی) ۲۲۰

خودارزیابی ۶ ۲۲۱

فصل ششم: قید

انواع قید از نظر ساختار ۲۲۲

اقسام قید از لحاظ معنی و مفهوم - قید (حالت، کیفیت، زمان) ۲۲۳

قید (مکان، پرسشی، نفی، تکرار، تاکید، مقدار، تردید) ۲۲۴

خودارزیابی ۷ ۲۲۵

فصل هفتم: حرف

حرف نشانه‌ی مفعول ۲۲۶

حرف ندا - حرف اضافه ۲۲۷

حرف ربط ۲۲۹

حرف عطف - خودارزیابی ۸ ۲۳۰

فصل هشتم: جمله‌ی مرکب

حرف ربط (همپایگی - وابستگی) ۲۳۲

خودارزیابی ۹ ۲۳۳

فصل نهم: روابط واژگانی

۲۳۴	ترادف - تضاد - هم خانواده.....
۲۳۵	هم نویسه - هم آوا.....
۲۳۷	هم آوا هم نویسه - شبکه‌ی معنایی - کلمات چند تلفظی.....
۲۳۸	کلمات چند معنایی.....
۲۳۹	خودارزیابی ۱۰.....

بخش سوم - دانش‌های ادبی

فصل اول: اصطلاحات ادبی

۲۴۲	نظم - نثر - مصراع - بیت - مطلع.....
۲۴۳	مقطع - قافیه - ردیف.....
۲۴۵	منظومه - تک نگاری - نامه‌ی سرگشاده - بیت الغزل.....
۲۴۶	ادبیات تعلیمی - شعر حماسی.....
۲۴۷	رمان - داستان کوتاه - داستانک - فابل - شعار.....

فصل دوم: قالب‌های شعری

۲۴۹	مثنوی.....
۲۵۰	مثالی از مثنوی - قصیده - مثالی از قصیده.....
۲۵۱	غزل - موضوع غزل - مثالی از غزل.....
۲۵۲	قطعه - موضوع قطعه - مثالی از قطعه - ترجیع بند - موضوع و مثال ترجیع بند.....
۲۵۳	ترکیب بند - مثالی از ترکیب بند.....
۲۵۵	چهار پاره - موضوع چهار پاره - نمودار چهار پاره.....
۲۵۷	طرز تشخیص دوبیتی از رباعی - دوبیتی - رباعی - شعر معاصر.....
۲۵۸	موضوع شعر نو - مثالی برای شعر نو.....
۲۵۹	نثر - انواع نثر - نثر ساده و مثال - نثر مسجع فنی.....
۲۶۰	مثالی از نثر مسجع فنی - نثر مصنوع و متکلف.....

فصل سوم: آرایه‌های ادبی

تشبیه - طرف اول تشبیه - طرف دوم تشبیه - وجه شبه - ادات تشبیه	۲۶۱
استعاره - استعاره‌ی مصرّحه	۲۶۲
استعاره‌ی مکنّیه - تشخیص یا انسان نمایی - کنایه	۲۶۳
نماد - سجع	۲۶۵
تناسب - تضاد	۲۶۶
اغراق - ضرب المثل	۲۶۷
ایهام - تفاوت ایهام و کنایه - جناس	۲۶۸
واج آرایبی (نغمه‌ی حروف)	۲۶۹
تلمیح - تضمین	۲۷۰
تکرار - خودارزیابی ۱۰	۲۷۲

بخش چهارم: آموزش املا

توصیه‌های درست نویسی	۲۷۴
تفاوت کاربرد «گزار» - گذار»	۲۷۷
جدول واژگان مهم املائی	۲۷۸
خودارزیابی ۱۱	۲۸۰

بخش پنجم: انشا و نگارش

چهار نکته‌ی کوتاه برای بهتر نوشتن	۲۸۱
جدول کلمات معادل فارسی	۲۸۳
قسمتی از علایم نگارشی فارسی - نقطه - ویرگول	۲۸۴
علامت پرسشی - عاطفه‌نما - سه نقطه - دو نقطه - گیومه	۲۸۵
پرانتر - قلاب - خط فاصله - نشانه‌های اختصاری	۲۸۶
زاویه‌ی دید - دیالوگ - مونولوگ	۲۸۷

۲۸۸	 نامه نویسی - خاطره نویسی
۲۸۹	 بازسازی رویدادها - شرح حال - بیوگرافی
۲۹۰	 انسجام متن
۲۹۱	 برخی غلط‌های رایج نگارشی - خودارزیابی ۱۲

بخش ششم: اعلام اشخاص و اعلام آثار

۲۹۳	 اعلام اشخاص
۳۰۱	 اعلام آثار

بخش هفتم: سؤالات چهارگزینه‌ای

۳۰۵	 سؤالات چهارگزینه‌ای فعل
۳۱۱	 سؤالات چهارگزینه‌ای اسم
۳۱۷	 سؤالات چهارگزینه‌ای ضمیر
۳۲۰	 سؤالات چهارگزینه‌ای صفت
۳۲۳	 سؤالات چهارگزینه‌ای قید
۳۲۵	 سؤالات چهارگزینه‌ای حرف
۳۳۰	 سؤالات چهارگزینه‌ای جمله و جمله‌ی مرکب
۳۳۴	 سؤالات چهارگزینه‌ای روابط و ازگانی
۳۳۸	 سؤالات چهارگزینه‌ای قالب‌های شعری و اصطلاحات ادبی
۳۴۱	 سؤالات چهارگزینه‌ای آرایه‌های ادبی
۳۴۷	 سؤالات چهارگزینه‌ای املا
۳۵۱	 سؤالات چهارگزینه‌ای نگارش
۳۵۵	 سؤالات چهارگزینه‌ای مفاهیم
۳۶۰	 آزمون سنجش آمادگی (۱)
۳۶۸	 آزمون شبیه‌ساز تیزهوشان (۲)
۳۷۷	 پاسخ سؤالات چهارگزینه‌ای